

BeAC Be Active
Be a Citizen

WWW.BE-AC.EU

**RADIONICE VEŠTINE RAZMIŠLJANJA ZA
ADOLESCENTE I MLADE ODRASLE**

BUDI AKTIVAN/NA BUDI GRAĐANIN/KA

Co-funded by
the European Union

2021-1-RO01-KA220-YOU-000028772

BUDI AKTIVAN/NA

BUDI GRAĐANIN/KA

RADIONICE VEŠTINE RAZMIŠLJANJA ZA ADOLESCENTE I MLADE ODRASLE

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

*Cilj umetnosti nije da predstavi
spoljašnji izgled stvari,
već njihov unutrašnji
značaj*

Aristotel

SARADNICI

**Fundația de
Sprijin Comunitar**

FSC (Rumunija) - Output leader

www.fsc.ro

ANS (Italia) www.anzianienonsolo.it

IASIS (Grčka)

www.iasismed.eu

Redial (Irska)

www.redialpartnership.org

Cedeum (Srbija)

www.cedeum.org

Habilitas (Rumunija)

www.habilitas.ro

EDRA (Grčka)

www.edra-coop.gr

SADRŽAJ

UVOD	6
METODOLOGIJA	7
RADIONICE	
ISPITIVANJE I ISTRAŽIVANJE	9
RASUĐIVANJE	12
ISTRAŽIVANJE UGLOVA GLEDANJA	15
NALAŽENJE SLOŽENOSTI	18
UPOREĐIVANJE I POVEZIVANJE	21
POSMATRANJE I OPISIVANJE	25

UVOD

Rad sa ranjivim grupama ljudi je uspješniji kada se primenjuju neformalne metode. Neformalno obrazovanje se odnosi na obrazovanje koje se odvija van formalnog školskog sistema. Neformalno obrazovanje se često koristi naizmenično sa terminima kao što su obrazovanje u zajednici, obrazovanje odraslih, doživotno obrazovanje i obrazovanje druge šanse. Neformalno učenje pomaže pojedincima u donošenju odluka i gradi samopouzdanje. Pored toga, neformalno obrazovanje promovise niz veština. Time doprinosi društvenom i ekonomskom razvoju zemlje.

Naš projekat ima za cilj razvoj inovativnih metoda koji mogu upotrebiti različiti profesionalci koji rade sa osetljivim grupama (vaspitači, psiholozi, omladinski radnici, socijalni radnici, itd.). Naše metode će obezbediti različite pristupe zasnovane na razvoju veština kritičkog mišljenja kroz korišćenje vizuelnih umetnosti. Sa velikim interesovanjem smo proučavali rezultate Project Zero koji je razvio The Artful Thinking Program na Harvard koledžu 2006. godine.

Odatle će BeAC projekat koristiti elemente iz projekta i transponovati ih u novu metodologiju koja se lako može primeniti u radu sa ranjivim grupama. BeAc projekat će primeniti pristup „sporog gledanja“ (koji se pokazao da proizvodi aktivne kognitivne mogućnosti za stvaranje značenja i kritičko razmišljanje što možda nije moguće uz pomoć brzih sredstava za isporuku informacija) u urbanom kontekstu.

Mladi će u pratnji fasilitatora istražiti svoj grad ili selo i da identifikovati oblasti koje se mogu posmatrati kroz pristup „sporog gledanja“: neki primeri mogu biti lepa stara zgrada, crkva, delo ulične umetnosti ili staro zanimljivo drvo.

Zatim će ih omladinski radnici podržati da primene „rutine razmišljanja“ koje će ih voditi u primeni kritičkog mišljenja na ono što vide. Ova akcija se takođe može posmatrati kao prilika da mladi ljudi koji žive u marginalizovanim naseljima imaju priliku da izađu iz svog komšiluka, shvate šta je iza njega, istraže svoj grad i steknu osećaj vlasništva nad njim.

Program Artful Thinking je dizajniran da ga koriste ugrožena lica, u redovnim učionicama, u posebnim časovima neformalnog obrazovanja. Korisnici će biti podstaknuti da vide, analiziraju, ispituju, upoređuju, raspravljaju, izražavaju svoje stavove i mišljenja.

METODOLOGIJA

Umesto da koristi metodu u muzejima ili učionicama sa reprodukcijama umetničkih dela, BeAC će primeniti pristup „sporog gledanja“ (koji se pokazao da proizvodi aktivne kognitivne mogućnosti za stvaranje značenja i kritičko mišljenje koje možda neće biti moguće putem brzih sredstava za dostavu informacija) u urbanom kontekstu. Mladi će biti u prilici da u pratnji fasilitatora istraže svoj grad i da identifikuju oblasti koje se mogu posmatrati kroz pristup „sporog gledanja“: to mogu biti na primer dela ulične umetnosti, zanimljive zgrade ili prirodne oblasti.

Zatim će ih omladinski radnici podržati da primene „rutine razmišljanja“ koje će ih voditi u primeni kritičkog mišljenja na ono što vide. Ova akcija se takođe može posmatrati kao prilika da mladi ljudi koji žive u marginalizovanim naseljima imaju priliku da izađu iz svog komšiluka, shvate šta je iza njega, istraže svoj grad i steknu osećaj vlasništva nad njim.

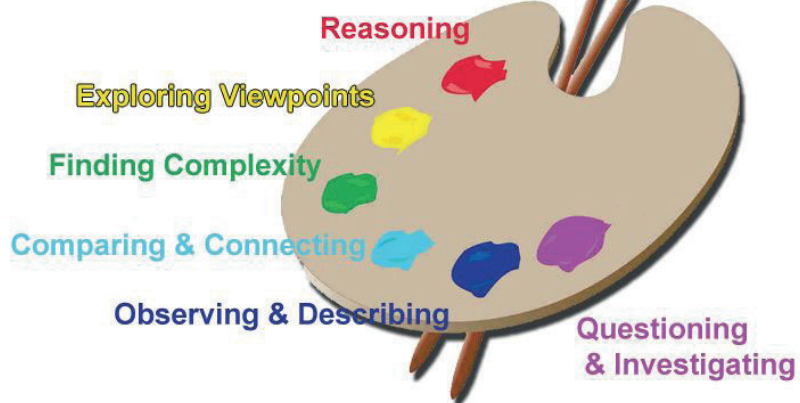
- ANS je razvio program „ispitivanje i istraživanje“.
- EDRA je razvila program „rasuđivanja“.
- CEDEUM je razvio program “istraživanje tačke gledišta”
- HABILITAS je razvio program „pronalaženje složenosti“
- REDIAL je razvio program „upoređivanje i povezivanje“
- IASIS je razvio program „posmatranje i opisivanje“

|

Koristeći umetnikovu paletu kao centralnu metaforu, „paleta“ Artful Thinking se sastoji od šest dispozicija mišljenja koje jačaju intelektualno ponašanje učenika. Ove dispozicije se razvijaju kroz rutine razmišljanja, koje je lako naučiti i koje mogu produbiti razmišljanje učenika u učionici.

U kontekstu BeAC PROJEKTA, ovaj pristup prilagođavamo da ga koriste u neformalnom obrazovnom kontekstu omladinski radnici, uključujući aktivne metode koje mogu lakše da angažuju teško dostupne mlade osobe.

Artful Thinking Palette

ISPITIVANJE I ISTRAŽIVANJE

ANZIANI E NON SOLO

ISPITIVANJE I ISTRAŽIVANJE 120 MINUTA

UVOD
ZAGREVANJE
UPOZNAVANJE

20 MINUTA

IZABERITE JEDAN OD SLEDEĆIH PREDLOGA

1 SARADNIČKI CRTEŽ

Podelite razred u male grupe. Dajte učesnicima markere, bojice, olovke različitih boja. Svaki učenik bira boju i alat. Prvi učesnik/ca počinje da dizajnira na preklopnj tabli tačku, liniju ili oblik. Pozovite sledećeg/u da uradi isto i dodajte oznaku na „apstraktni crtež) koristeći njegovu/njenu boju. Kada se ovo umetničko delo završi, neka imenuju crtež i budu spremni da objasne ime.

2 OVO SAM JA!

Napravite nekoliko kartica koje predstavljaju apstraktni znak, sliku, sliku. Svaki učesnik/ca je pozvan da izabere jednu kartu, onu koju oseća bližom svojim emocijama/navikama/životnom iskustvu.

Zamolite svakog učenika/cu da objasni zašto je odabrana ta kartica.

RUTINA/SESIJA UMEĆA RAZMIŠLJANJA

60 MINUTA

OVA RUTINA POMAŽE UČENIKU DA PAŽLJIVO ZAPAŽA I PAŽLJIVO TUMAČI; DA STIMULIŠE RADOZNALOST I POSTAVI SCENU ZA ISPITIVANJE.

PREDSTAVITE PODSTICAJ:

Umetnik: BANKSY

Slikanje: Niko me ne voli (dete koje vapi za pažnjom društvenih medija)

RAZMIŠLJANJE/ZAGONETKAJ/ISTRAŽIVANJE

1. Šta mislite da znate o ovom umetničkom delu ili temi?
2. Koja pitanja ili zagonetke imate?
3. Šta vas umetničko delo ili tema tera da istražite?

UPUTSTVO:

Pravila - Sve ideje su vredne za razmatranje

Fasilitator – Podstiče učenike da razmišljaju, istražuju

Vođenje evidencije – vodite evidenciju o idejama dajući post-it/grafikone na kojima učenici mogu slobodno da izraze svoje ideje.

Vreme – Dajte učenicima dovoljno i dosta vremena da razmotre umetničko delo i razrade svoje misli.

BREJNSTORMING

Dajte listu (na papiru) uključujući sledeća pitanja:

Zašto...?

Koji su razlozi...?

Šta ako...?

Koja je svrha...?

Kako bi bilo drugačije da...?

Pretpostavljam da...?

Šta ako znamo...?

Šta bi se promenilo ako...?

- Učesnici, pojedinačno ili u malim grupama, započinju diskusiju o gore navedenom. Fasilitator ih poziva da označe najzanimljivija pitanja.
- Fasilitator razmatra pitanja koja se čine najinteresantnijim. Zatim se izabira jedno od pitanja sa zvezdicom i razgovara o njemu nekoliko trenutaka (može se razgovarati o više od jednog pitanja)
- Razmislite: Koje nove ideje imate o umetničkom delu ili temi koje ranije niste imali?

ZAVRŠNA AKTIVNOST

40 MINUTA

UMETNIK U MENI!

Provide paper sheets, pencils, markers, crayon, play dough, collage or other art techniques.

1 PRVA OPCIJA:

Zamolite učesnike da odaberu željene materijale i naprave umetničko delo koje predstavlja trenutnu globalnu situaciju (mogu da izvode male grupe)

2 DRUGA OPCIJA:

Zamolite učesnike da sami sebe predstavljaju. Zamolite ih da dodaju oblačić koji sadrži poruku o sledećim temama:

Društvo/komunikacija

Demokratija

Životna sredina

(mogu izvoditi pojedinci)

Pravila: svako može biti umetnik. Učesnike treba pozvati da se slobodno izražavaju. Ne stvarajte osuđivačku atmosferu.

BELEŠKE

IDEJE IZ KOJIH UZETI INSPIRACIJU I MATERIJALI KOJI MOGU POMOĆI TRENERIMA:

- Kao što je podržano u ovom članku (Mousnier, E., Knaff, L., Es-Salmi, A., 2016), predlažemo korišćenje 'Dixit' igraćih karata u okviru jedne od aktivnosti, koje, predstavljanjem apstraktnih scena, omogućavaju broj njih značenja. Posebno su prikladni za aktivnost „Ovo sam ja“.
- Korišćenje tehnike kolaža, posebno u grupnom radu, može inspirisati mlade i dovesti do stvaranja malih umetničkih dela. Možete dobiti inspiraciju za materijale koje možete predložiti mladima tako što ćete pretražiti umetnički kolaž na Guglu (kao što ćete videti, glavni materijali su delovi časopisa, novina, fotografije). Ovaj oblik umetnosti je posebno pogodan za aktivnost „Umetnik u meni“.

RASUÐIVANJE

KSDEO EDRA

RASUĐIVANJE 120 MINUTA

UVOD
ZAGREVANJE
UPOZNAVANJE

20 MINUTA

IZABERITE JEDAN OD SLEDEĆIH PREDLOGA:

AKTIVNOST 1

1. Svako zapiše zanimljivu činjenicu o sebi na komad papira.
2. Svi odgovori se stavljaju u činiju.
3. Grupa ih naizmenično izvlači iz činije i pogađa kome pripada svaki odgovor i zašto.

AKTIVNOST 2

Navedite nekoliko kartica koje predstavljaju apstraktni znak, sliku, sliku. Svaki učesnik je pozvan da izabere jednu kartu, onu koju oseća bližom svojim emocijama/navikama/životnom iskustvu. Zamolite svakog učenika da objasni zašto je odabrana ta kartica posebno.

RUTINA/SESIJA UMEĆA RAZMIŠLJANJA

 60 MINUTA

PREDSTAVITE PODSTICAJ:

Umetnik: Rene Magritte

Slika: Sin čovečji (Čovek sa plutajućom jabukom koja delimično skriva lice.)

UPUTSTVO:

1. Iznesite tvrdnju o slici.

TVRDNJA: Objasnjeno ili tumačenje nekog aspekta umetničkog dela.

2. Identifikujte podršku za svoju tvrdnju.

PODRŠKA: Stvari koje vidite, osećate i znate koje podržavaju vašu tvrdnju

3. Postavite pitanje u vezi sa vašom tvrdnjom.

PITANJE: Koje nove razloge navodi vaša tvrdnja? / Šta nije objašnjeno?

SAVETI:

- Naizmenično koristite ovu rutinu tako da svi učesnici/ce podnesu tvrdnje, identifikuju podršku i postave pitanje.
- Nakon izveštaja svake osobe, odvojite trenutak kao grupa da razgovarate o tome.
- Nakon što su svi imali red, razgovarajte o aktivnosti i mogućim novim razmišljanjima o umetničkom delu

ZAVRŠNA
AKTIVNOST

20 MINUTA

GRUPNO TAKMIČENJE

- 1 Učesnici/ce su podeljeni u grupe.
- 2 Svaka grupa treba da napravi novu verziju umetničkog dela glavne aktivnosti.
- 3 Pronađite najtačniju i najvanguardniju imitaciju

ISTRAŽIVANJE TAČKE GLEDANJA

CEDEUM

ISTRAŽIVANJE TAČKE GLEDANJA

120 MINUTA

UVOD

ZAGREVANJE
UPOZNAVANJE

20 MINUTA

Učesnici/e treba da koriste markere i papir i napišu svoje ime. Treba da posmatramo imena i čujemo kratku priču o poreklu imena. Zatim bi zatvaranjem očiju i hodanjem učesnici/e trebalo da nađu svoj par - prvu osobu koju sretnu. Oni će pisati jedni drugima imena na način na koji doživljavaju drugu osobu. Velikim slovima, ukrašene cvećem, u različitim bojama. U poslednjoj fazi trebali bi da objasne zašto su izabrali da napišu ime ili ga ukrase na ovaj način i kako doživljavaju osobu sa kojom su u paru.

RUTINA/SESIJA UMEĆA RAZMIŠLJANJA

60 MINUTA

PREDSTAVITE PODSTICAJ:

Grupa će biti podeljena u dve manje grupe, po pet učesnika.

Jedna grupa će dobiti reprodukciju Rembrantove slike Noćna straža, a druga, Pikasovu sliku Gernika. Grupe ne bi trebalo da poznaju umetničko delo druge. Učesnici grupa treba da kopiraju najbolje što mogu da odabrane likove sa slika. (poželjno bi bilo da su u različitim prostorijama ili delu prostorija).

Zatim će se odigrati igra pogađanja.

Jedna grupa će stajati kao živa statua ili friz, a pet učesnika iz druge grupe treba da stanu u različite uglove prostorije i posmatraju kompoziciju.

UPUTSTVO

Svaki od učesnika treba da odgovori na jedno od ovih pitanja:

1. Šta vidite?
2. Šta ljudi rade?
3. U kom periodu se to dešava?
4. Ko je glavni lik u ovom frizu?
5. Ko (i šta) je pogođen time?
6. Ko je uključen?
7. Kome bi to moglo biti stalo?
8. Koju sliku je ova grupa ponovo kreirala?

Od učesnika će biti zatraženo da postave tri ključna pitanja u vezi sa viđenim frizom.

Na kraju će učesnicima biti pokazane originalne reprodukcije slika, a postavljena pitanja o autorima i prikazanim scenama. Ako učesnici nemaju prethodno znanje, onda voditelj treba da objasni kontekst slika i kratku biografiju autora.

KAKO TO ČINI RAZMIŠLJANJE VIDLJIVIM I KAKO GA MOGU DOKUMENTOVATI?

Odgovori učenika se mogu zapisati tako da se različite perspektive mogu ispitati i suprotstaviti. Ovo može biti u obliku mreže u kojoj su perspektive navedene na vrhu, a tri pitanja dole sa leve strane.

ZAVRŠNA AKTIVNOST

40 MINUTA

REZIMIRANJE:

- Kako vidite da se ova rutina koristi za druge teme/polja?
- Koje nove ideje imate o temi koje ranije niste imali?
- Koja nova pitanja imate?
- Kako mislite da možete koristiti ovu rutinu razmišljanja u budućnosti i u kojim aktivnostima (učenja)?
- Koju relevantnu temu umetnici treba da koriste kao teme za svoju umetnost u ovom trenutku?
- Koja je svrha umetnosti i stvaralaštva umetnika?
- Koja je razlika između „umetnosti radi umetnosti“ i aktivističke umetnosti?

ZAVRŠNA AKTIVNOST:

Od grupe se traži da napravi grupni crtež koji ilustruje kombinovanje dve slike i prikazuje karakter koji su kopirali. Tokom aktivnosti treba da kažu nešto o ovom karakteru kroz ono što su naučili o slici. Crtež će se koristiti kao ilustracija projektne aktivnosti.

(Potrebni materijali: flipčart papir, markeri).

DODATNI MATERIJALI:

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Night_Watch

[https://en.wikipedia.org/wiki/Guernica_\(Picasso\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Guernica_(Picasso))

BELEŠKE

Fasilitatori bi trebali biti slobodni da koriste sve stimulse koji se smatraju adekvatnijim za ovu radionicu. To može biti i umetničko delo slikara iz sopstvene zemlje koje predstavljaju dva perioda, dva stila i različite teme.

NALAŽENJE SLOŽENOSTI

ASOCIATIA HABILITAS – CENTRU DE RESUSE SI FORMARE PROFESIONALA

NALAŽENJE SLOŽENOSTI 120 MINUTA

UVOD

ZAGREVANJE

UPOZNAVANJE

20 MINUTA

Učesnici u grupi će biti podstaknuti da podele priču/bajku i lik koji su preferirali tokom svog detinjstva. Svaki učesnik će imenovati priču/bajku i lik koji im je na prvom mestu. Oni će takođe biti podstaknuti da govore o tome zašto su bili impresionirani ovim likom, u čemu se identifikuju sa njim/njom, koje emocije su osećanja lika i u kojim situacijama su se identifikovali sa likom.

RUTINA/SESIJA UMEĆA RAZMIŠLJANJA

60 MINUTA

PREDSTAVITE PODSTICAJ:

Mladi će biti zamoljeni da na radionicu donesu fotografiju(e) oblasti koja ih zanima iz zajednice u kojoj žive. Oni mogu da izaberu zgradu za koju misle da ima zanimljivu arhitekturu, uličnu umetnost ili park/zelenu površinu. Svaki učesnik će fotografisati odabranu oblast iz različitih uglova, pokušavajući da pokaže njene različite delove i dimenzije. Grupa će od ovih stimulusa izabrati onaj(e) na koji želi da se fokusira tokom radionice. Grupa će zatim istražiti odabrani stimulans koristeći RUTINU RAZMIŠLJANJA pronalaženja složenosti.

UPUTSTVO:

Fasilitator će učenicima postaviti sledeća pitanja:

1. Koji su delovi oblasti? (Koji su njeni delovi, komponente?)
2. Koje su njene svrhe (Čemu služi, šta radi?)
3. Koje su njene složenosti? (Koliko je komplikovana u svojim delovima, svrsi, odnosu između njih ili na druge načine?)

Pravila - Sve ideje su vredne za razmatranje.

Fasilitator – Podstiče učesnike da razmišljaju o složenosti i pronalaženju iste. Podstiče učesnike da kreativno razmišljaju o različitim delovima stimulusa, od jednostavnih do složenih. Na primer, kada se pita o nameni zgrade, fasilitator može navesti učesnike da razmisle o svakom delu zgrade i njenoj nameni, svrsi njene arhitekture/oblicima/boji/materijalima koji se koriste, kao i o svrsi zgrade/zgrada/njenih delova (prostorija) za korisnike/zajednica.

Vođenje evidencije – vodite evidenciju o idejama dajući post-it/grafikone na kojima učenici mogu slobodno da izraze svoje ideje.

Vreme – Dajte učenicima potrebno vreme da istraže stimulans i razrade svoje misli.

KAKO TO ČINI RAZMIŠLJANJE VIDLJIVIM I KAKO GA MOGU DOKUMENTOVATI?

Odgovori učenika se mogu zapisati tako da se različite perspektive mogu ispitati i suprotstaviti. Ovo može biti u obliku mreže u kojoj su perspektive navedene na vrhu, a tri pitanja dole sa leve strane.

**ZAVRŠNA
AKTIVNOST**

40 MINUTA

EZIMIRANJE

- Kako vidite da se ova rutina koristi za druge teme/polja?
- Koje nove ideje imate o temi koje ranije niste imali?
- Koja nova pitanja imate?
- Kako mislite da možete koristiti ovu rutinu razmišljanja u budućnosti i u kojim aktivnostima (učenja)?

ZAVRŠNA AKTIVNOST: SLOŽENOST U PRAKSI

Od svakog učesnika se traži da razmisli i kaže nešto što zna o „demokratiji“. Zatim će morati da stave svoju izjavu na skalu složenosti, koja će biti nacrtana na flipčart papiru. Oni će održati poziciju koju su izabrali na ovoj skali i moći će slobodno da raspravljaju o ovoj temi.

EDNOSTAVNO

SLOŽENO

(Potrebni materijali: flipčart papir, markeri)

UPOREĐIVANJE I POVEZIVANJE

REDIAL

UPOREĐIVANJE I POVEZIVANJE 120 MINUTA

UVOD
ZAGREVANJE
UPOZNAVANJE

20 MINUTA

Učimo više jedni o drugima i razvijamo značajnije veze kada delimo svoja interesovanja, nade, snove, želje i aspiracije. Evo nekoliko pitanja koja grupa treba da razmotri.

- Koji je vaš omiljeni dezert?
- Šta je najizazovnije što ste uradili u životu?
- U kakvom biste se rijalitiju pojavili?
- Koji je najčudniji poklon koji ste ikada dobili?

RUTINA/SESIJA UMEĆA RAZMIŠLJANJA

60 MINUTA

PREDSTAVITE PODSTICAJ:

Cilj: Uporediti svakodnevno proživljeno iskustvo mladih ljudi širom sveta, nakon buđenja i ustajanja ujutru.

Napomene: Pozivajući mlade ljude da razmisle o nečemu jednostavnom kao što je njihova svakodnevna jutarnja rutina, mi im dajemo priliku da uporede, suprotstave i razmotre proživljenu stvarnost drugih ljudi koji su im bliski i udaljeniji. Ova aktivnost pokazuje kako svakodnevna jutarnja rutina može otkriti informacije o svetskim nejednakostima.

Materijali: Kopija umetničkog dela

UPUTSTVO:

Korak **I**

Pozovite sve da dopune šablon „jutarnje rutine“ u skladu sa svojim iskustvima u radnim danima.

1. U koje vreme se budiš?
2. Kako se budiš?
3. Gde spavaš?
4. Šta je pored tvog kreveta?
5. Da li je još neko u sobi? Ko?

KOJE OD OVIH OPCIJA SU VAM DOSTUPNE?

- Proveravanje obaveštenja na telefonu iz kreveta
  - Tuširanje toplom vodom
  - Biranje šta ćete nositi iz raznih opcija
  - Centralno grejanje kada je hladno
1. Kada se buđenje i ustajanje završi, šta dalje?
  2. Koga obično vidate u ovo vreme?
  3. Koji izbori postoje za doručak? Šta često jedete? Koliko je zdravo?
  4. Gde doručkujete? Da li je udobno?
  5. Šta biste još uradili pre nego što započnete dan kako treba?
- Teretana, trčanje, plivanje, biciklizam, joga, šetnja itd.
6. Kako je?
  7. Kako se povezuje sa drugim stvarima o kojima znate?

Korak 2 Podelite jutarnje rutinske priče u malim grupama i pozovite grupe da identifikuju zajedničke karakteristike i suprotnosti (bez prosuđivanja).

Korak 3 Sada koristeći priloženi umetnički rad ili sličan, zamolite grupe da zamisle kako bi njihova jutarnja rutina mogla izgledati s obzirom na umetnički rad.

Korak 4 Zatim zamolite grupe da uzmu u obzir nekoga njihovog uzrasta na drugom delu sveta. Izaberite zemlju ili region od interesa (ili sa liste koju možete da pružite) i zamolite grupu da zamisli kakva bi mogla da izgleda njihova rutina. Imajte na umu stereotipe koji su ukorenjeni u predrasudama.

Korak 5 Svaka grupa deli svoje priče, a vodi se diskusija kako bi se razmotrilo kako je sedeti sa spoznajom da mladi ljudi poput njih imaju drugačije životno iskustvo zbog toga gde su rođeni. Kakav je osećaj deliti planetu sa ljudima koji se suočavaju sa nejednakošću samo zbog lutrije života?

Dodatna opcija: Grupe mogu ići i istraživati ili čak kontaktirati ljude koji imaju različite životne realnosti i intervjuisati ih o njihovoj jutarnjoj rutini.

ZAVRŠNA AKTIVNOST

20 MINUTA

REZIMIRANJE:

Koristeći slike ili neki drugi upitnik, postavite grupi sledeća pitanja kako bi rezimirali sesiju:

- Kako je umetničko delo ili predmet povezan sa nečim o čemu znate?
- Koje nove ideje ili utiske imate koji su proširili vaše razmišljanje u novim pravcima?
- Šta je izazovno ili zbunjujuće? Čemu se čudiš?

PROMENA PROSUĐIVANJA

- Nekada sam mislio/la... (tema, umetničko delo ili objekat)
- Sada, mislim... (tema, umetničko delo ili objekat)

Napišite ili izgovorite nekoliko rečenica koristeći svaku od osnova rečenice:

KAKVO RAZMIŠLJANJE PODSTIČE OVA RUTINA? Ova rutina pomaže učesnicima da razmisle o tome kako su se njihove ideje i utisci menjali tokom vremena. Pomaže učenicima da prepoznaju i konsoliduju nova shvatanja, mišljenja i uverenja, i pomaže učenicima da postanu reflektivniji, samosvesniji učenici.

KADA I GDE SE MOŽE KORISTITI? Koristite ovu rutinu kad god je verovatno da su se početne misli, mišljenja ili uverenja učesnika promenili kao rezultat instrukcija ili iskustva. Na primer, koristite ga nakon što pročitate nove informacije, istražite ili napravite umetničko delo, pogledate film, slušate govornika, doživite nešto novo, imate diskusiju u razredu itd.

ZAVRŠNA AKTIVNOST

Od grupe se traži da napravi grupni crtež koji ilustruje rutinu razmišljanja koja je istražena tokom radionice i da mu osmisli naziv. Crtež će poslužiti kao ilustracija projektnih aktivnosti.

(Potrebni materijali: flipčart papir, markeri).

CITAT:

Nelson Mandela „Jedan od izazova našeg vremena. . . je da ponovo usadimo u svest naših ljudi osećaj ljudske solidarnosti, postojanja u svetu jedni za druge i zbog i kroz druge.”

Fotografija: Yaopey Yong on Unsplash

POSMATRANJE I OPISIVANJE

REDIAL

POSMATRANJE I OPISIVANJE 120 MINUTA

UVOD ZAGREVANJE UPOZNAVANJE

20 MINUTA

- Rasporedite više različitih karata na okruglom stolu (možete koristiti Dix-it kartice), od kojih svaka predstavlja različite slike, pejzaže, slike, ljude, drveće, cveće, apstraktne crteže, životne trenutke.
- Zamolite svakog učesnika da prošetala oko stola, pažljivo pogleda i odabere dve karte, od kojih jedna predstavlja njega/nju kao ljudski entitet, ličnost, način razmišljanja, percepciju života koji oseća bliže svojim emocijama/navikama/životnom iskustvu a jedan predstavlja ono što svaki učesnik veruje da drugi misle o njemu/njoj.
- Dajte 5 minuta učesnicima da pogledaju okolo i odaberu svoje dve kartice..
- Dajte 5 minuta učesnicima da razmisle zašto su izabrali određene kartice.
- Dajte 10 minuta učesnicima da obrazlože zašto su izabrali određene kartice.

RUTINA/SESIJA UMEĆA RAZMIŠLJANJA

60 MINUTA

Ova rutina pomaže učenicima da uspore i pažljivo promatraju muziku. Od učenika se traži da razmisle o rečima ili frazama kojima bi opisali delo i ohrabruje učenike da prevaziđu opšti opis i uđu u detalje

PREDSTAVITE PODSTICAJ:

Predstavite komad bilo koje vrste muzike

SLUŠANJE: DESET PUTA DVA

UPUTSTVO:

1. Podelite razred u male grupe učenika/ca.
2. Zamolite članove istih grupa da formiraju krug i sednu jedan/a pored drugog/e.
3. Predstavite bilo koju vrstu muzike svim grupama.
4. Zamolite učenike da tiho slušaju to muzičko delo.
5. Zamolite ih da puste uši da odlutaju i prime što je više moguće.
6. Zamolite svaku grupu da na pismu navede 10 reči ili fraza u vezi sa bilo kojim aspektom onoga što su čuli.
7. Ponovite isti postupak: Zamolite učenike da ponovo slušaju i dodaju još 10 reči ili fraza na svoju listu.

SAVETI

- Dajte učenicima vremena da slušaju muziku više puta, sa namerom da svaki put čuju nešto novo. Ako je moguće, neka muzika svira tiše dok učenici razvijaju svoje liste.
- Učenici po grupama treba da pokušaju da zapišu svoje ideje na post-it, razmotre i stave ih na tablu učionice, tako da budu vidljive za celu učionicu.
- Dodajte na listu po potrebi tokom bilo kakvih naknadnih razgovora.

PRAVILA

- Sve ideje su vredne za razmatranje
- Uloga fasilitatora je da podstakne učenike da pažljivo razmišljaju, istražuju svoj um, način

razmišljanja, razrade i elaboriraju svoje misli

DALJA ANALIZA

Mogla bi se primeniti još jedna rutina koja bi navela učenike da diskutuju o svojim tumačenjima, na primer razmišljanje i postavljanje pitanja, kao što su:

1. Šta te tera da to kažeš?
2. Koji su razlozi...?
3. Šta ako...?
4. Koja je svrha...?
5. Pretpostavimo da...?
6. Šta ako znamo...?

Fasilitator bi mogao da zamoli svaku grupu da izabere drugačije pitanje od gore opisanog i da o njemu razgovara nekoliko trenutaka sa celom učionicom.

REZIMIRANJE

Koje nove ideje imate o muzičkom delu koje ranije niste imali, sada kada ste čuli interpretacije drugih učenika?

ZAVRŠNA AKTIVNOST

20 MINUTA

POČETAK/ SREDINA/ KRAJ

Rutina za posmatranje i zamišljanje

UPUTSTVO

Nastavljajući prethodnu aktivnost, podelite učionicu u tri grupe

- Pod pretpostavkom da izabrana pesma predstavlja početak priče, zamolite prvu grupu da razmisli šta bi se sledeće moglo dogoditi.
- Pod pretpostavkom da pesma predstavlja sredinu priče, pitajte drugu grupu šta se moglo ranije desiti i šta bi se moglo dogoditi.
- Pod pretpostavkom da se pesma smatra završetkom priče, zamolite treću grupu da razmisli šta se moglo ranije dogoditi.

KAKVO RAZMIŠLJANJE PODSTIČE OVA RUTINA?

Ova rutina je odskočna daska za maštovita istraživanja. Koristi moć muzike da pomogne učenicima da zapažaju i koriste svoju maštu da razrade i prošire svoje ideje. Naglasak na pripovedanju takođe podstiče učenike da traže veze i značenja.

REZIMIRANJE

Mogla bi se primeniti još jedna rutina koja bi navela učenike da diskutuju o svojim tumačenjima, na primer razmišljanje i postavljanje pitanja, kao što su:

- Zašto ste odabrali baš ovaj scenario...?
- Kako bi bilo drugačije da...?
- Šta bi se promenilo ako...?

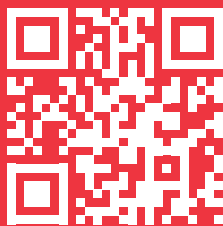
DODATNI MATERIJALI

- <http://www.pz.harvard.edu/projects/artful-thinking>
- <http://pzartfulthinking.org/?p=87>

BELEŠKE

Fasilitatori bi trebali biti slobodni da koriste sve stimuluse koje smatraju adekvatnijim za ovu radionicu. To takođe može biti muzičko delo iz njihove zemlje koje predstavlja različite periode, stilove ili različite teme.

WWW.BE-AC.EU